

Amt für Volksschule und Sport

Uffizi per la scola populara ed il sport

Ufficio per la scuola popolare e lo sport

**Directivas per il scleriment e l'inoltraziun da la dumonda
da mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala
da l'Uffizi per la scola populara ed il sport**

Cuir, il 1. d'october 2024

Prefaziun	4
Basas	4
I. PART 1: Scolaziun speziala	5
1. Criteris per la scolaziun speziala	6
1.1. Cogniziun.....	6
1.2. Lingua.....	6
1.3. Udir.....	7
1.4. Vesair	7
1.5. Cumportament ed impediment psychic	7
1.6. Disturbi dal spectrum autistic	7
1.7. Impediment corporal e malsogna cronica.....	7
1.8. Plirs impediments (grevs).....	8
2. Furmas da la scolaziun speziala	8
2.1. Scolaziun speziala integrativa / scolaziun speziala integrativa lingua.....	8
2.1.1. <i>Stgalims dal basegn</i>	9
2.1.2. <i>Engaschament d'assistenzas da scola en la scolaziun speziala integrativa</i>	10
2.1.3. <i>Adattar las lecziuns, sch'i dat pliras scolaras e plirs scolaras da la scolaziun speziala integrativa en ina partiziun</i>	11
2.2. Scolaziun speziala separativa.....	12
3. Scleriment, dumonda e terminaziun da la scolaziun speziala	12
3.1. Scleriment.....	12
3.1.1. <i>Scleriment per la tgira staziunara d'uffants cun impediments considerabels avant ch'els entran en scolina</i>	14
3.1.2. <i>Scleriment en cas d'entrada anticipada en la scolaziun speziala separativa (prescolina)</i>	14
3.1.3. <i>Scleriment en cas d'ina scolaziun speziala integrativa lingua</i>	14
3.1.4. <i>Scleriment en vista al resp. en il sector postobligatoric</i>	15
3.2. Dumonda	16
3.2.1. <i>Durada</i>	17
3.2.2. <i>Emprima dumonda</i>	18
3.2.3. <i>Dumonda da prolungaziun</i>	19
3.2.4. <i>Dumonda da prolungaziun suenter che l'obligaziun d'ir a scola è vegnida ademplida</i> ..	20

3.3. Terminaziun	21
3.3.1. Aboliziun anticipada da la scolaziun speziala durant ina disposiziun currenta	21
3.3.2. Relaschada anticipada da l'obligaziun d'ir a scola	21
4. Adattaziuns durant la scolaziun speziala currenta (midadas da la realisaziun)	22
4.1. Adattaziun da las resursas durant la scolaziun speziala integrativa currenta ...	22
4.2. Adattaziun da las finamiras da l'instrucziun	23
4.3. Deliberaziun da roms	23
II. PART 2: Mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun	24
5. Mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun	24
5.1. Educaziun ortopedagogica prescolara	24
5.2. Logopedia en la vegliadetgna prescolara e suenter ch'il temp da scola obligatoric è ademplì	25
5.3. Audiopedagogia e mesiras en cas da donns da la vesida	25
6. Scleriment, dumonda e terminaziun da las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun	25
6.1. Scleriment.....	25
6.2. Dumonda	26
6.2.1. Durada	26
6.2.2. Emprima dumonda	26
6.2.3. Dumonda da prolungaziun	27
6.3. Terminaziun	27
III. AGIUNTA	28
1. Dimensiun da la promoziun scolaziun speziala integrativa en cas da cumbinaziuns	28
2. Engaschament d'assistenzas da scola	28
3. Adattaziuns da las finamiras da l'instrucziun durant la disposiziun currenta.	31
4. Deliberaziun da roms durant la disposiziun currenta	31
5. Process scolaziun speziala postobligatorica	32

Prefaziun

Las Directivas per il scleriment e l'inoltraziun da mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala da l'Uffizi per la scola populara ed il sport reglan il process da la dumonda da mesiras da la pedagogia speziala en il sector pretensius. Ellas inditgeschan ils criteris che pon chaschunar ina pretensiu da scolaziun speziala, mussan – per las mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala – las proceduras e las responsablads dals posts participads a l'inoltraziun da la dumonda e fixeschan impurtantas cundiziuns generalas.

Basas

La Lescha federala davart l'eliminaziun dals dischavantatgs envers persunas cun impediments (Lescha davart l'egualitad da persunas cun impediments, LImp; CS 151.3) oblighescha ils chantuns en l'art. 20 da procurar per ina scolaziun elementara adattada als basegns spezials dals uffants e giuvenils cun in impediment. Per quest intent duai, sche quai è pussaivel e correspunda al bainstar da l'uffant u dal giuvenil cun in impediment, vegnir promovida l'integraziun en la scola regulara cun furmas da scolaziun correspondentas. La Lescha davart las scolas popularas dal chantun Grischun (Lescha da scola; DG 421.000) prevesa, che las scolaras ed ils scolar che han in basegn spezial da promoziun hajan in dretg sin mesiras da la pedagogia speziala (art. 43 al. 1 Lescha da scola). Quellas èn divididas en mesiras simplas e pretensiusas da la pedagogia speziala (art. 44 al. 1 Lescha da scola). Sco mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala valan l'instrucziun en il rom da la scolaziun speziala, la tgira respectiva, las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun sco er la tgira staziunara d'uffants cun impediments considerabels avant ch'els entran en la scolina (art. 44 al. 3 Lescha da scola).

En quest document figureschan definitivamain en in'emprima part sco emprim ils criteris che motiveschan ina pretensiu sin scolaziun speziala. Suenter vegnan explitgadas las differentas mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala tenor l'incarica da prestaziun da las Instituziuns da la scolaziun speziala e preschentadas lur cundiziuns generalas. Sco ultim vegnan regladas las proceduras e las cumpetenzas dals posts participads a la dumonda. En la segunda part vegnan numnadas las mesiras en cas d'ina grond basegn da promoziun sco er fixadas lur gruppa en mira tenor l'incarica da prestaziun dal Servetsch ortopedagogic dal Grischun. Suenter vegnan er regladas per las mesiras – en cas d'in grond basegn da promoziun – las proceduras e las cumpetenzas dals posts participads a la dumonda.

I. PART 1: Scolaziun speziala

Il post da scleriment e da dumonda chantunal per la scolaziun speziala e per la tgira respectiva è il Servetsch psicologic da scola che consultescha, sche necessari, expertisas estras per la procedura da decisiun. Sco basa da decisiun uffiziala na bastan expertisas estras sulettas betg per il Post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun. Quai vul dir, ch'ina diagnosa (er medicinala) d'in impediment u l'existenza d'in cumportament singular na chaschuna betg automaticamain ina scolaziun speziala, mabain in'examinaziun dal basegn da promoziun tras il post da scleriment (cf. chapitel 1, criteris da la scolaziun speziala). Per fixar il basegn da promoziun d'ina scolara u d'in scolar èsi necessari d'integrar ils facturs dal context. En il rom d'ina scolaziun speziala duain vegnir scolarisads quellas scolaras e quels scolars che n'èn betg en cas da suandar l'instrucziun da la scola regulara a media ed a lunga vista malgrà mesiras simplas (art. 44 al. 3 da l'Ordinaziun tar la Lescha da scola [Ordinaziun da scola; DG 421.010]). La scola regulara sto cumprovar envers il Servetsch psicologic da scola, ch'ina scolara u in scolar n'è betg pli en cas da suandar l'instrucziun malgrà l'exauriziun da tut las mesiras simplas. En in'eventuala emprima dumonda per scolaziun speziala prenda il Servetsch psicologic da scola posiziun davart las dumondas, tge mesiras simplas che vegnan actualmain realisadas e pertge ch'ina promoziun tenor il basegn n'è betg pussaivla cun questas mesiras.

La Lescha da scola prevesa en l'art. 46 al. 2, che la realisaziun da las mesiras da la pedagogia speziala vegnia fatga en moda integrativa, per quant ch'i sa mussa sco d'avantatg per la scolara u il scolar e sco supportabel per la classa regulara. La scolaziun speziala po cumenzar per scolaras e scolaras cun impediments il pli baud a partir da l'entrada en scolina e s'extenda per regla fin a la terminaziun da l'obligaziun d'ir a scola u maximalmain fin ch'il 18. onn da vegliadetgna è cumplenì.

1. Criteris per la scolaziun speziala¹

In cumportament singular u ina diagnosa d'in impediment na provochescha nagina pretensiun directa sin ina scolaziun speziala. Els èn dentant ina premissa per ina scolaziun speziala e chaschunan in scleriment, tge consequenzas che sa resultan per l'andament da la furmaziun e dal svilup d'ina scolara u d'in scolar, co quel vegn restrenschi tras l'impediment u il cumportament singular e, sche quels rendan necessaria ina scolaziun speziala. Ina scolaziun speziala è en mintga cas pir inditgada e necessaria, sche la scolara u il scolar n'è cumprovadain betg en il cas da suandar l'instrucziun en la scola regulara cun agid da las mesiras simplas resp. da las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun. En las parts qua sutvart vegnan menziunads ils criteris che motiveschan ina pretensiun sin la scolaziun speziala.

Sche – en il cas excepziunal – nagin dals criteris menziunads sequentamain n'è cumplet, dentant plirs èn criteris quasi ademplids, po ina scolaziun speziala vegnir prendida en consideraziun.

1.1. Cogniziun

Criteri per ina scolaziun speziala pervia d'in impediment spiertal è ina intelligenza bassa quozient d'intelligenza ≤ 75 (cunzunt deficit d'intelligenza tenor la ICD-10 F70.X fin F73.X, F78.X fin F79.X). La diagnosa sto esser attestada tras in post spezialisà.

En cas singuls motivads po vegnir permessa ina scolaziun speziala, sche la scolara u il scolar na po betg vegnir testà.

1.2. Lingua

Criteri per ina scolaziun speziala pervia d'in impediment da lingua resp. pervia d'in grev disturbi dal svilup da la lingua è in disturbi dal svilup dal discurre e da la lingua circumscrib tenor la ICD-10 (F80.0, F80.1, F80.2; en ina clera expressiun diagnostica cun grevas consequenzas sin l'andament da la furmaziun) cun ina prestaziun intellectuala nunverbala che sa chatta en il sector dal quozient d'intelligenza > 75 .

La diagnosa sto vegnir attestada tras in'expertisa logopedica e vegnir fatga tras ina logopeda regiunala u in logoped regiunal dal Servetsch ortopedagogic.

¹ Questas explicaziuns sa refereschon en plirs secturs a la Classificaziun statistica internaziunala da las malsognas e dals problems da sanadad parentads, 10. revisiun (International Classification of Diseases and Related Health Problems) ICD-10, ch'è actualmain anc valaivla e duvrada. Questa classificaziun vegn a vegnir adattada a l'ovra successiva ICD-11, uschespert che quella vegn duvrada correspudentamain en la pratica, cunzunt dal Servetsch psicologic da scola.

1.3. Udir

Criteria per ina scolaziun speziala pervia d'in impediment d'udida è in impediment d'udida tenor la ICD-10. La diagnosa sto esser attestada tras in'expertisa d'in medi spezialist.

1.4. Vesair

Criteria per ina scolaziun speziala pervia d'in impediment da la vesida è in impediment da la vesida tenor la ICD-10. La diagnosa sto esser attestada tras in'expertisa d'in medi spezialist.

1.5. Cumportament ed impediment psychic

Criteria per ina scolaziun speziala pervia da cumportament e d'impediment psychic è in disturbi psychic e/u disturbis en il sector dal cumportament che pericliteschan il svilup en scola sco er che disturban massivamain l'instrucziun en la scola regulara ed è da lunga durada.

1.6. Disturbi dal spectrum autistic²

Criteria per ina scolaziun speziala pervia d'in disturbi dal spectrum autistic è in disturbi dal svilup fundamental tenor la ICD-10 (F84), en spezial autissem tempriv (F84.0), autissem atipic (F84.1) u il sindrom d'Asperger (F84.5). La diagnosa sto esser attestada tras in'expertisa d'in medi spezialist.

1.7. Impediment corporal e malsogna cronica

Criteria per ina scolaziun speziala pervia d'in impediment corporal e/u pervia d'ina malsogna cronica è l'existenza d'ina diagnosa tenor la ICD-10, ch'è attestada tras in'expertisa d'in medi spezialist. Tar ils impediments corporals e las malsognas cronicas quintan per exempel differentas malsognas en il sector da la paralisa cerebrala ed auters sindroms da paralisa (G80–G83), malsognas episodicas e paroxismalas dal sistem da la gnerva (G40–G47; p.ex. furmas d'epilepsia), en il sector da las defurmaziuns innatas dal sistem da la gnerva sco spina bifida (Q00–Q07 u Q05) u il sindrom da Down (Q90.X).

² La noziun «Disturbi dal spectrum autistic» è applitgbla pir en la ICD-11 ed anc betg en la ICD-10.

1.8. Plirs impediments (grevs)

Criteri per ina scolaziun speziala pervia da plirs impediments (grevs) è l'existenza da pliras diagnosas tenor ils chapitels 1.1 fin 1.7. Las diagnosas respectivas ston, nua ch'igl è menziunà en ils chapitels surwart, vegnir attestadas tras in'expertisa d'in medi spezialist u tras in'expertisa logopedica resp. tras in post spezialisà.

2. Furmas da la scolaziun speziala

2.1. Scolaziun speziala integrativa / scolaziun speziala integrativa lingua

La scolaziun speziala integrativa (SSI) è prevista per scolaras e scolars cun in basegn da scolaziun speziala cumprovà pervia dals criteris cogniziun, lingua, udir, vesair, disturbi dal spectrum autistic, impediment corporal e malsogna cronica u cun plirs impediments grevs, sch'ella è d'avantatg per il svilup da la scolara u dal scolar ed è tolerabla per la classa regulara (cf. art. 46 al. 2 Lescha da scola).

La scolaziun speziala integrativa ha lieu en la classa regulara. En connex cun las mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala survegn la scolara u il scolar ina promoziun ortopedagogica supplementara. Observond ils facturs dal context da la scolara u dal scolar vegn erui il basegn da la promoziun e dal sustegn a la «malsa radunda» ensemen cun il Servetsch psicologic da scola. En quest context stattan a disposiziun ils suandants stgalims dal basegn per la scolaziun speziala integrativa en lecziuns per emna (quels na valan betg per ina scolaziun speziala integrativa lingua):

2.1.1. Stgalims dal basegn

Stgalim dal basegn ³	Dimensiun da la promoziun	Exempels
Basegn mesaun	4 fin 8 lecziuns ortopedagogia da scola ⁴	Lev impediment spiertal resp. lev deficit d'intelligenza
Grond basegn	9 fin 10 lecziuns ortopedagogia da scola	deficit d'intelligenza mesaun u lev ed ulteriur disturbi
Fitg grond basegn	11 fin 12 lecziuns ortopedagogia da scola	deficit d'intelligenza grev u mesaun ed ulteriur disturbi

Sch'i dovra in basegn da sustegn extraordinariamain grond en cas speziels, èsi pussaivel da surpassar la dimensiun da promoziun da maximalmain 12 lecziuns. Per quest intent sto vegnir fatga ina dumonda che sto vegnir examinada ed approvada tras il departament.

Cumbinaziuns, tar las qualas ina scolara u in scolar frequenta per part la scolaziun speziala integrativa e per part la scolaziun speziala separativa, vegnan mo concedidas en cas singuls motivads. En cas da cumbinaziuns correspunda il rom da la promoziun al dumber maximal da lecziuns tenor il stgalim dal basegn, scuntrà cun il dumber dals mezs dis da la scolaziun speziala integrativa (cf. agiunta chapitel 1).

Ina furma speziala da la scolaziun speziala integrativa furma la scolaziun speziala integrativa lingua. La dimensiun da la promoziun cumpiglia qua per regla 2 fin 3 lecziuns logopedia sco er 2 fin 4 lecziuns ortopedagogia da scola per il transfer en l'instrucziun. Il maximum da promoziun cumpiglia 6 lecziuns per emna⁵. Las duas personas spezialisadas collavuran stretgamain. La responsabladad per la promoziun ha la logopeda u il logoped.

La tschertga e l'organisaziun dal persunal che vegn duvrà en il rom da la scolaziun speziala integrativa sco er da la scolaziun speziala integrativa lingua è chausa da l'Instituziun da la scolaziun speziala.

³ Ils stgalims da l'impediment che vegnivan duvrads pli baud, vegnan remplazzads tras ils stgalims dal basegn. Quels sa basan sin il concept da l'abiltad da funcziunar d'ina scolara u d'in scolar. Per l'attribuziun en stgalims da basegn vegnan plinavant er integrads facturs dal context. Il stgalim dal basegn «pitschen» na vegn betg introduci; el cuntrafa al concept da las mesiras pretensiusas. Scolaras e scolars cun in basegn pitschen vegnan promovids per regla cun mesiras simplas.

⁴ Sch'il basegn è main che 4 lecziuns d'ortopedagogia da scola, ha la promoziun per regla lieu en il rom da las mesiras simplas. Scolaziuns spezialas integrativas cun main che 4 lecziuns vegnan mo disponidas en cas singuls motivads.

⁵ Per scolaras e scolars che adempleschan il criteri 1.2 lingua e supplementarmain in ulteriur criteri che figurescha en il chapitel 1 per ina scolaziun speziala, exceptads èn ils criteris 1.5 cumportament ed impediment psychic sco er 1.1 cogniziun, pon en il cas singul vegnir dumandadas dapli che 6 lecziuns. Per scolaras e scolars che adempleschan quasi il criteri per ina scolaziun speziala pervia da la cogniziun (en connex cun mesirar l'intelligenza nunverbala) è quai medemamain pussaivel. Per questas dumondas sto vegnir inditgà il stgalim dal basegn analogamain a la scolaziun speziala integrativa.

2.1.2. Engaschament d'assistenzas da scola en la scolaziun speziala integrativa

Tut tenor la situaziun ed il basegn da promoziun individual èsi pussaivel – en il rom dal stgalm dal basegn eruì – da sustegnair ina scolara u in scolar (per regla per ina tscherta part) cun assistenzas da scola. Ultra da quai èsi da resguardar che l'ortopedagoga da scola u l'ortopedagog da scola haja la responsabladad per la promoziun (u la persuna da l'Instituziun da la scolaziun speziala surordinada responsabla per la scolaziun speziala integrativa, sche la promoziun vegn realisada senza ortopedagogia da scola en il cas singul). Questa persuna è responsabla per l'elavuraziun e par la realisaziun da la planisaziun da la promoziun sco er per la cussegliaziun e per l'instrucziun da l'assistenzas da scola.

1 lecziun ortopedagogia da scola correspunda maximalmain a 2 uras assistenzas da scola⁶. La transfurmaziun da lecziuns d'ortopedagogia da scola en uras d'assistenzas da scola na sto betg mo vegnir motivada e preschentada cun la clav da conversiun, mabain en il senn dal basegn da la promoziun da la scolara respectiva u dal scolar respectiv. En quest connex vegn differenzià tranter *complementar* a las assistenzas da scola engaschadas per l'ortopedagogia da scola ed *enstagl* da las assistenzas da scola engaschadas per l'ortopedagogia da scola⁷.

a) *Cumplettar l'ortopedagogia da scola cun in'assistenzas da scola*

Sch'ina part dal basegn da promoziun consista primarmain en la necessitad d'accompagnament e da sustegn, po vegnir engaschada in'assistenzas da scola per quest intent.

Exempel: Ina scolara ha in basegn da sustegn mesaun. Perquai che la scolara na dovra betg mo in sustegn ortopedagogic, mabain en 2 roms cunzunt in accompagnament, vegnan repartidas las 6 lecziuns d'ortopedagogia da scola maximalmain pussaivlas.

2 da questas lecziuns vegnan remplazzadas tras assistenzas da scola e pon uschia maximalmain vegnir dublegiadas. Tut en tut survegn la scolara pia 4 lecziuns ortopedagogia da scola e 4 lecziuns assistenzas da scola.

⁶ Las ortopedagogas ed ils ortopedagogs da scola vegnan salarisads en lecziuns, las assistenzas da scola percurter en uras. Sch'ina assistenzas da scola accompagna ina scolara u in scolar durant 1 lecziun, vegn quai mess a quint sco 1 ura.

⁷ En situaziuns, nua ch'il basegn d'ina scolaziun speziala integrativa cun il sustegn d'ina ortopedagoga da scola u d'in ortopedagog da scola è bain dà ord vista dals posts spezialisads che fan il scleriment, dentant nua che las lecziuns necessarias per realisar il concept da promoziun na pon betg vegnir garantidas, po vegnir engaschada in'assistenzas da scola enstagl d'ina ortopedagoga da scola u d'in ortopedagog da scola (ulteriuras explicaziuns cf. agiunta chapitel 2).

b) Remplazzar l'ortopedagogia da scola tras assistenza da scola

Sch'ina scolara u ina scolar n'ha nagin basegn da promoziun ortopedagogic, dentant il basegn d'in accompagnament u d'in sustegn, po vegnir engaschada in'assistenza da scola.

Exempel: Pervia da ses donn da la vesida dovra ina scolara sustegn sin la via da scola per motivs da segirezza. Per quest intent vegn engaschada in'assistenza da scola.

c) Assistenza da scola ed assistenza da scola cun incumbensas pli vastas

I vegn differenzià tranter in'assistenza da scola ed in'assistenza da scola cun incumbensas pli vastas. Cuntrari a l'assistenza da scola è l'assistenza da scola cun incumbensas pli vastas er responsabla per la preparaziun e per l'elavuraziun posteriura da l'instrucziun, collavura a la planisaziun da la promoziun e participescha a discurs da geniturs ed a discurs davart la situaziun actuala. Ina survista davart las incumbensas sco er infurmaziuns davart ils custs en connex cun l'engaschament d'assistenzas da scola chattais Vus en l'aggiunta (cf. aggiunta chapitel 2).

2.1.3. Adattar las lecziuns, sch'i dat pliras scolaras e plirs scolars da la scolaziun speziala integrativa en ina partiziun

Il Servetsch psicologic da scola dumonda las lecziuns resp. las uras necessarias per la promoziun d'ina singula scolara u d'in singul scolar. Sche pliras scolaras e plirs scolars da la scolaziun speziala integrativa vegnan instruids en ina partiziun, vegn l'Instituziun da la scolaziun speziala incumbensada d'adattar en moda adequata la dimensiun da la promoziun (factor 0,75).⁸ Il total da 15 unitads promoziun ortopedagogica (entras l'ortopedagoga da scola) na duess per regla betg vegnir surpassà per mesiras simplas e pretensiusas da la pedagogia speziala per partiziun.

⁸ Sco exempel vegnan 2 scolaras cun in grond basegn (8 lecziuns) en ina partiziun per part a survegnir ina instrucziun cuminaivla ed a vegnir promovidas en la dimensiun da tut en tut 12 unitads.

2.2. Scolaziun speziala separativa

Sche la scolaziun speziala integrativa n'è betg d'avantatg per la scolara u il scolar u n'è betg tolerabla per la classa regulara, ha lieu la scolaziun speziala en moda separativa en Instituziuns da la scolaziun speziala. En quest connex vegn differenzià tranter la scolaziun speziala interna ed externa. La scolaziun speziala interna cumpiglia l'abitar en l'internat.

Sche la scolaziun speziala na vegn betg en dumonda en il cas singul en ina Instituziun chantunala da la scolaziun speziala, po vegnir tratga en consideraziun er ina scolaziun speziala separativa en in auter chantun u en il Principadi dal Liechtenstein. Da la dumonda sto resortir, pertge ch'ina scolaziun speziala chantunala na vegn betg en dumonda. Ina scolaziun speziala extrachantunala po mo vegnir realisada en ina instituziun da scolaziun speziala renconuschida resp. incumbensada dal chantun da staziunament, ch'è ultra da quai suttamessa a la Cunvegna interchantunala davart las instituziuns socialas (CIIS) en il sector A.

3. Scleriment, dumonda e terminaziun da la scolaziun speziala

Qua sutvart vegnan descritti ils singuls process per il scleriment, l'emprima dumonda, la prolungaziun u la terminaziun da la scolaziun speziala. Sco post da scleriment e da dumonda chantunal per la scolaziun speziala èsi chausa dal Servetsch psicologic da scola da sclerir, sch'ina tala scolaziun è inditgada resp. sch'ella po u duai puspè vegnir abolida.

3.1. Scleriment

In scleriment per la scolaziun speziala pretenda en mintga cas in'annunzia tar il Servetsch psicologic da scola tras las personas responsablas per l'educaziun resp. en consentiment cun las personas responsablas per l'educaziun.

Uffants en il sector da la scola preliminar vegnan tut tenor basegn sclerids per l'emprima giada areguard l'existenza d'in eventual impediment tras il Servetsch ortopedagic, tras medias spezialistas u medis spezialists ubain tras ulteriurs posts spezialisads. Sch'il Servetsch ortopedagic è involvì en il rom d'ina mesira, fa el, sche inditgà, en consentiment cun las personas responsablas per l'educaziun in *Rapport per recumandar in scleriment per ina scolaziun speziala* per mauns dal Servetsch psicologic da scola. Quel giuditgescha sco post da scleriment e da dumonda chantunal per la scolaziun speziala sin basa da la documentaziun fatga tras ils posts spezialisads sco er, sche necessari, cun in'atgna examinaziun cun tests psicologics, sch'igl exista u betg in dretg sin scolaziun speziala resp. sche ulteriurs scleriments èn necessari.

Scolaras e scolaras che frequentan gia la scolina u la scola obligatorica sco scolaras e scolaras da la scola regulara, vegnan per regla annunziads per l'emprima giada tar il Servetsch psicologic da

scola. Quel sclerescha eventualmain cun in'atgna examinaziun cun tests psicologics il basegn d'ina scolaziun speziala en il cas singul ed includa rapports d'ulteriurs posts spezialisads, sco per exempel rapports dal Servetsch ortopedagic dal Grischun. L'integraziun dal Servetsch psicologic da scola tras la scola regulara sto vegnir fatga in mument che pussibilitescha ina cussegliaziun cumplexsiva da tut las personas participadas (persunas responsablas per l'educaziun, scola regulara e.u.v.) sco er in scleriment detaglià.

Sch'ils criteris per ina scolaziun speziala èn ademplids, giuditgescha la psicologa u il psicolog da scola ulteriurs aspects d' l'abiltad da funcziunar da la scolara u dal scolar. I vegn ultra da quai examinà, tge consequenzas che han differents facturs dal context sin l'andament da la furmaziun e dal svilup d'ina scolara u d'in scolar. A la «maisa radunda», a la quala sa participeschan er las personas responsablas per l'educaziun, vegn discutà (l'eventual) basegn da scolaziun speziala observond las puschidas e las capacitads per ina scolaziun speziala. Sch'i sa mussa, ch'ina scolaziun speziala è necessaria, vegn – partind da quai – fixada la furma adattada da la scolaziun speziala.

La scolara pertutgada u il scolar pertutgà vegn integrà en moda adequata en quest process.

Da las infurmaziuns obtegnidas vegnan proponidas las finamiras da promoziun e da svilup che duain vegnir cuntanschidas ils proxims onns da scolina e da scola. Sin questa basa giuditgescha il Servetsch psicologic da scola il basegn da promoziun e fa la dumonda correspondent. La finamira è da proponer soluziuns uschè consensualas sco pussaivel.

En il rom dal scleriment vegn er examinada la necessitad d'ina adattaziun da las finamiras da l'instrucziun. Analogamain al sector simpel vegn l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun en il sector pretensius er pir fatga cura che, la scolara u il scolar è cleramain e permanentamain surdumandà d'ademplier las pretensiuns da la scola. Questa adattaziun po esser utila, sche las mesiras da promoziun vertentas n'eran betg suffizientas per eliminar la surpretensiun en scola u sch'i po vegnir mitigà in grond squitsch cun la mesira. In pensum reduci è ina furma speziala da l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun.

Sche tut las furmas da l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun èn gia exauridas e sche la scolara u il scolar è vinavant pertutgà d'in grond squitsch da prestaziun, perquai ch'ella u el è cleramain e permanentamain surdumandà d'ademplier las pretensiuns da scola, poi vegnir examinà da dispensar la scolara u il scolar da singuls roms. Perquai che questa dispensaziun intervegn fermamain en la biografia d'emprender, sto ella vegnir dumandada fitg prudentamain. I sto vegnir fatg atenziun, ch'i restia garantida resp. na vegnia betg limitada sproporzionadamain la pussaivladad da colliaziun (stgalims da scola, punct da contact scola a professiun e.u.v.). Las lecziuns pertutgadas vegnan remplazzadas tras in program alternativ adattà. Ulteriuras explicaziuns davart las adattaziuns da las finamiras da l'instrucziun e davart las dispensaziuns da singuls roms sa chattan en l'agiunta (cf. agiunta chapitels 3 e 4).

3.1.1. Scleriment per la tgira staziunara d'uffants cun impediments considerabels avant ch'els entran en scolina

Pervia da la grevezza d'in impediment e pervia dal grond basegn da tgira resultond exista en cas singuls in basegn d'ina tgira staziunara gia a partir da la naschientscha resp. avant l'entrada en la scolina. Ils uffants vegnan per regla diagnosticads l'emprima giada da medias spezialistas u medis spezialists areguard l'existenza d'in eventual impediment. Quellas e quels sa drizzan al Servetsch psicologic da scola en enclegientscha cun las personas responsablas per l'educaziun per sclerir il basegn d'ina tgira staziunara.

L'expertisa dal medi spezialist va al Servetsch psicologic da scola e serve a quel per sclerir il basegn d'ina tgira staziunara.

3.1.2. Scleriment en cas d'entrada anticipada en la scolaziun speziala separativa ("prescolina")

In l'entrada anticipada en la scolaziun speziala separativa en scolina è pussaivla cun 4 onns (en l'uschenumnada "prescolina") sa basond sin las prescripziuns en la Lescha da scola e tenor la pratica chantunala en cas singuls motivads. Ina tala entrada anticipada po vegnir dumandada, sch'igl è avant maun in basegn da scola speziala e sch'i è ademplidas er las suandantas cundiziuns supplementaras en moda cumulativa:

- Sch'i è da spetgar consequenzas cleramain negativas pervia da la grevezza da l'impediment en vista a l'entrada regulara prevista en la scolina, na duess l'uffant betg survegnir ina scolaziun speziala anticipada.
- Las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun na bastan betg per impedir consequenzas negativas gravantas per il svilup e per la furmaziun da l'uffant e per conceder a l'uffant ina promoziun suffizienta en vista a l'entrada regulara en la scolina.
- Il basegn d'ina scolaziun speziala sto esser avant maun per almain 3, per regla per 4 fin 5 mezs dis. Terapias da pitschna dimensiun duain avair lieu auters dis.

3.1.3. Scleriment en cas d'ina scolaziun speziala integrativa lingua

Sch'igl exista il suspect d'in impediment da lingua resp. d'in grev disturbi dal svilup da lingua, è la logopeda regionala u il logoped regional il post spezialisà cumpetent per far la diagnosa logopedica. En la pratica fa l'examinaziun, la diagnosa ed il rapport savens ina logopeda u in logoped, avant che la logopeda regionala u il logoped regional controllescha e visescha alura il rapport. En enclegientscha cun las personas responsablas per l'educaziun inoltrescha la direcziun cumpetenta dal sector dal Servetsch ortopedagogic in *Rapport per recumandar in scleriment per ina scolaziun speziala pervia d'in impediment da lingua* al Servetsch psicologic da scola. Al servetsch serve il rapport sco basa per sclerir il basegn d'ina scolaziun speziala pervia d'in impediment da lingua.

3.1.4. *Scleriment en vista al resp. en il sectur postobligatoric*

Sch'il temp da scola obligatoric da scolaras e scolaras da la scola speziala è ademplì, han ellas ed els la pussaivladad da frequentar ina scolaziun postobligatorica, sch'il basegn è cumprovà.

En il sectur impediment vegni controllà – en il rom dals discurs tranter la Cussegliaziun professiunala da l'assicuranza d'invaliditad (Cussegliaziun professiunala da la AI) e las Instituziuns da la scolaziun speziala al cumenzament dal 9. onn da scola – sch'igl è previsiblamain pussaivel ch'ina scolara u in scolar da la scola speziala po vegnir integrà en ina professiun. Sche quai n'è betg pussaivel pervia d'in impediment, vegni renunzià da far ina cussegliaziun professiunala tras la Cussegliaziun professiunala da la AI, quai che l'Instituziun da la scolaziun speziala constatescha suenter avair consultà la cussegliaziun professiunala da la AI. Tar quellas scolaras e tar quels scolaras, nua ch'i n'è betg cler, sche l'integraziun vegn a reussir, fa la Cussegliaziun professiunala da la AI in scleriment preliminar che maina a la decisiun, sche la Cussegliaziun professiunala sto far in scleriment u betg.

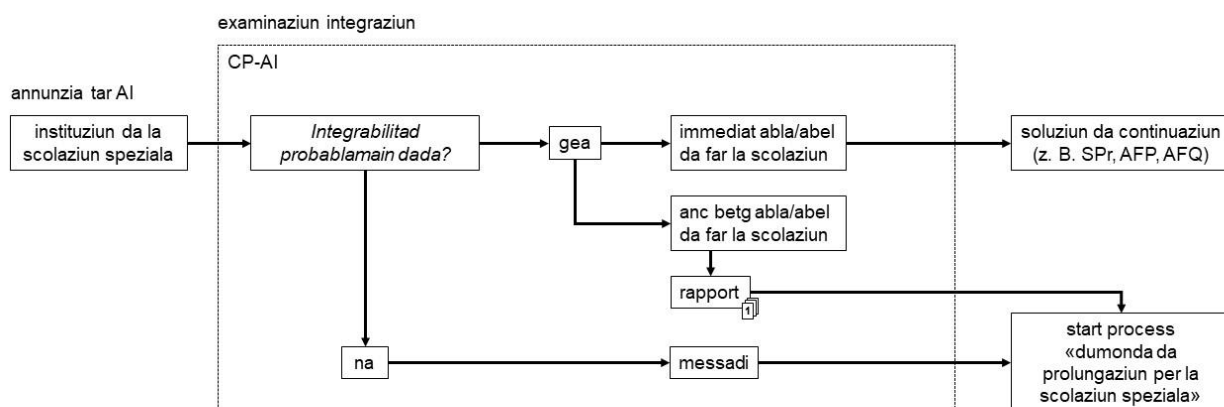
Sche l'integraziun futura d'ina scolara u d'in scolar en il futur è previsiblamain pussaivla, fa la Cussegliaziun professiunala il scleriment. La premissa centrala per questa integraziun è l'annunzia precedenta a la AI tras las persunas responsablas per l'educaziun – en cas da basegn vegnan talas sustegnidas da las scolas spezialas – sco er ina dumonda da sclerir, sch'ina integraziun en ina professiun è pussaivla, ed in rapport da promoziun actual (basegn da scola e d'assistenza) da la scola speziala. Las scolas spezialas èn dumandadas da resguardar il dumber dals onns gia absolvids da las scolaras e dals scolaras en il rom dal temp da scola obligatoric, quai per che las persunas responsablas per l'educaziun vegnian sustegnidas a temp en connex cun l'annunzia a la AI.

Per las scolaras ed ils scolaras, tar ils quals exista la pussaivladad d'ina integraziun professiunala en il martgà da lavur, po vegnir disponida ina scolaziun postobligatorica, sche la Cussegliaziun professiunala da la AI vegn en ses scleriment a la conclusiun, ch'ina scolara u in scolar da la scola speziala na saja il mument da l'examinaziun anc betg abel da far la scolaziun, l'abiltad da far ina scolaziun sco er l'integraziun professiunala possian dentant vegnir cuntanschidas previsiblamain tras in'ulteriura scolaziun speziala.

Sche l'abiltad da far ina scolaziun n'exista betg il mument dal scleriment, fa la Cussegliaziun professiunala da la AI in *Rapport per recumandar in scleriment per ina scolaziun speziala* ch'è motivà correspudentamain (incl. motivaziun e durada da la mesira) per mauns dal Servetsch psicologic da scola (cf. tabella en l'aggiunta chapitel 5). En il rom d'ina dumonda da conceder ina scolaziun speziala, che vegn inoltrada tras ina posiziun spezialisada dal Servetsch psicologic da scola vegn quest rapport cumplettà en quel senn, che l'ulteriura scolaziun speziala fetschia senn resp. saja necessaria en il singul cas.

Sche l'abiltad da far ina scolaziun è avant maun, vegn la Cussegliaziun professiunala da la AI ad ademplir sia incumbensa en il rom da l'integraziun professiunala.

Illustraziun 1: Examinaziun da l'integrabilitad tras la Cussegliaziun professiunala da la AI (CP-AI)

rapport per recumandar ina scolaziun speziala postobligatorica

Il proceder inclusiv ils posts participads descrits, vegnan preschentads en l'aggiunta en ina tabella per dar ina survista (cf. aggiunta chapitel 5).

3.2. Dumonda

Responsabel per dumondas per la scolaziun speziala è il Servetsch psicologic da scola.

In' *emprima dumonda per la scolaziun speziala* cuntegna in rapport dal Servetsch psicologic da scola u extracts dal *Rapport per recumandar in scleriment per ina scola speziala* dal Servetsch ortopedagogic sco er ina resumaziun da la posiziun dal Servetsch psicologic da scola. Ina *dumonda da prolungaziun per ina scolaziun speziala* cuntegna extracts dal *rapport da promoziun tar la dumonda da prolungaziun la scolaziun speziala* sco er ina resumaziun da la posiziun dal Servetsch psicologic da scola. A l'emprima dumonda ed a la dumonda da prolungaziun per la scolaziun speziala pon eventualmain esser aggiuntads rapports d'ulteriurs posts spezialisads.

Il post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun examinescha las dumondas ed instradescha – en cas d'in giudicament positiv – l'ordinaziun da prender mesiras da la pedagogia speziala.

Per ina dumonda a temp èsi indispensabel d'observar ils termins menziunads en il proxim chapitel. Dumondas retroactivas vegnan mo decretadas en cas motivads (p.ex. per motivs administrativs u sche l'entrada en la scolaziun speziala sto avair lieu uschè svelto sco pussaivel).

3.2.1. Durada

Il Servetsch psicologic da scola inoltrescha la dumonda per scolaziun speziala per regla per l'emprima giada en la scolina, e quai per maximalmain la durada da la scolina, silsuenter mintgamai per maximalmain 3 onns⁹. Scolaziuns spezialas pervia d'in cumportament singular pon vegnir dumandadas per maximalmain 2 onns, sin il stgalim secundar I en il cas singul per maximalmain 3 onns.

En cas da (plirs) impediments grevs, tar ils quals ina reintegraziun na vegn cun gronda probabilitad betg ad esser realisabla, po – en enclegientscha cun las personas responsablas per l'educaziun – vegnir dumandada la scolaziun speziala separativa en il sectur impediment per uffants da 4 fin maximalmain 6 onns.

En connex cun las scholaras ed ils scolars da la scolaziun speziala integrativa che han – pervia d'ina intelligenza bassa (quozient d'intelligenza < 75) – basegn d'ina scolaziun speziala, duai l'intelligenza vegnir mesirada danovamain en vista a l'emprima prolungaziun da la scolaziun speziala.¹⁰ En connex cun scholaras e scolars che survegnan pir en il decurs da la scola primara (p.ex. ciclus 2) ina diagnosa respectiva, stoi vegnir giuditgà tenor la situaziun, cura ch'ina mesiraziun è eventualmain puspè inditgada.

Scolaziuns spezialas extrachantunalas pon vegnir dumandadas per maximalmain 2 onns.

En cas da dumondas per ina part d'in onn en il decurs dal 2. semester pon ils mais restants da l'onn da scola vegnir dumandads en cas da basegn supplementarmain a la durada maximala respectiva.

En la tabella qua sutvart è la durada maximala preschentada en ina survista.

Categorias scolaziun speziala		Durada
Scolaziun speziala chantunala	Sectur impediment	- Scolina: max. durada da la scolina - Scola: 3 onns - (Plirs) impediments grevs: 4 fin 6 onns
	Sectur cumportaments singulars	- Stgalim primar: 2 onns - Stgalim secundar I: En il cas singul 3 onns
Scolaziun speziala extrachantunala		2 onns

⁹ En cas da plirs impediments grevs po la scolaziun speziala er vegnir dumandada per l'emprima giada per 3 onns.

¹⁰ D'ina nova mesiraziun tras il Servetsch psicologic da scola po vegnir renunzià, sch'i po vegnir recurri ad ina mesiraziun d'intelligenza d'in auter post spezialisà, che n'è per regla betg vegnida fatga pli ditg enavos che 12 mais.

3.2.2. Emprima dumonda

Sch'il basegn è cumprovà fa la psicologa responsabla u il psicolog responsabel in'emprima dumonda per scolaziun speziala e sche necessari per l'assistenza respectiva en ina Instituziun da la scolaziun speziala.

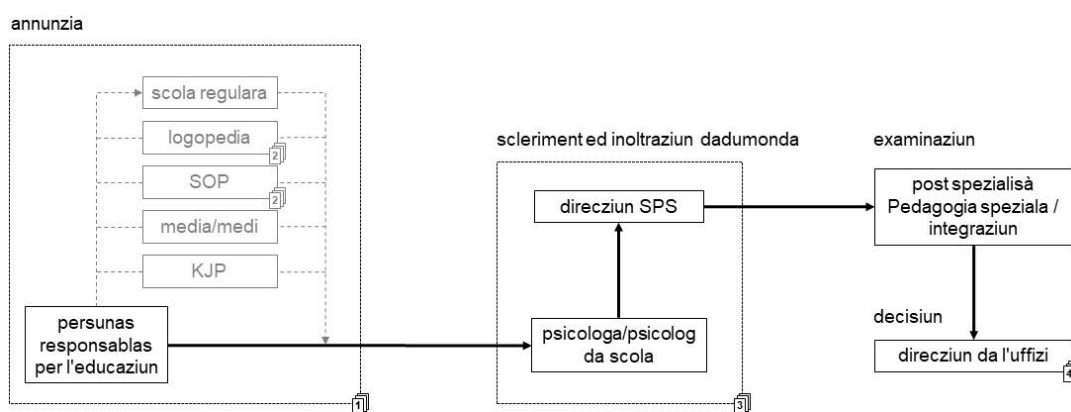
In'emprima dumonda vegn trasmessa da la psicologa u dal psicolog da scola a la direcziun dal Servetsch psicologic da scola che – en cas d'ina decisiun positiva – trasmetta la dumonda al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun.

L'uffizi parta dal fatg, che la necessitad da la scolaziun speziala possia vegnir sclerida en la gronda part dals cas entaifer in termin adequat, per che la scolaziun speziala possia vegnir planisada per il cumenzament da l'onn da scola.

Annunzias per l'emprim scleriment d'ina scolaziun speziala per l'onn da scola suandant incl. rapports relevants da posts spezialisads ston vegnir inoltradas in mez onn avant il cumenzament da mesiras planisà, q.v.d. per regla fin il pli tard ils 31 da december da l'onn da scola current al Servetsch psicologic da scola. Emprimas dumondas da scolaziun speziala ston vegnir inoltradas dal Servetsch psicologic da scola fin il pli tard ils 30 d'avrigl, e quai tar il post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun¹¹.

En il cas singul motivà (p.ex. per scolaras e scolars cun in cumportament singular, lungs temps da spetga per scleriments ed en situaziuns d'urgenza) po ina scolara u in scolar però er entrar en la scolaziun speziala durant l'onn da scola, sche las premissas èn ademplidas. Las dumondas ston per regla vegnir inoltradas il pli tard 30 dis avant las mesiras al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun.

Illustraziun 2 Emprima dumonda da scolaziun speziala

1] annunzia

2] rapport per recumandar in scleriment per ina scola speziala

3] emprima dumonda per la scolaziun speziala

4] ordinaziun da prender mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala

¹¹ En cas intscheris u spezialmain complex èsi impurtant che la psicologa u il psicolog da scola entria en contact uschè baud sco pussaivel cun la direcziun dal Servetsch psicologic da scola (dumonda spezialisada e psicologica) u cun il post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun (dumondas formalas e giuridicas).

3.2.3. Dumonda da prolungaziun

Tar il process da prolungaziun per la scolaziun speziala ha lieu per regla ina «maisa radunda» en il rom d'in discurs ordinari davart la situaziun actuala.

En quest discurs vegnan examinadas las finamiras da promoziun e da svilup vertentas, sco er resguardond ils facturs dal context ch'èn eventualmain midads, il basegn da promoziun actual, las novas finamiras da promoziun e da svilup sco er fixada ed eventualmain adattada las dimensiun da promoziun da la scolaziun speziala integrativa. Tar la scolaziun speziala integrativa e tar la scolaziun speziala separativa en instituziuns per scolaras e scolars cun in cumportament singular prendan per regla part il Servetsch psicologic da scola, sco er las direcziuns d'integraziun e da scola, persunas d'instrucziun (da promoziun) e persunas responsablas per l'educaziun da las scolaras e dals scolars sco er las scolaras sezzas ed ils scolars sezs. Il Servetsch psicologic da scola vegn envidà a temp da la direcziun da scola u d'integraziun da participar a la «maisa radunda» e sa participescha adina, sche quai è raschunaivel e pussaivel. Eventuals ulteriurs scleriments ed ulteriuras examinaziuns (tests, diagnosas medicalas e.u.v.) vegnan fatgs avant il discurs davart la situaziun actuala.

En cas da scolaziuns spezialas externas ed internas en instituziuns per scolaras e scolars cun in impediment po il Servetsch psicologic da scola vegnir consultà – sche necessari – a la «maisa radunda» en il rom dal discurs davart la situaziun actuala.

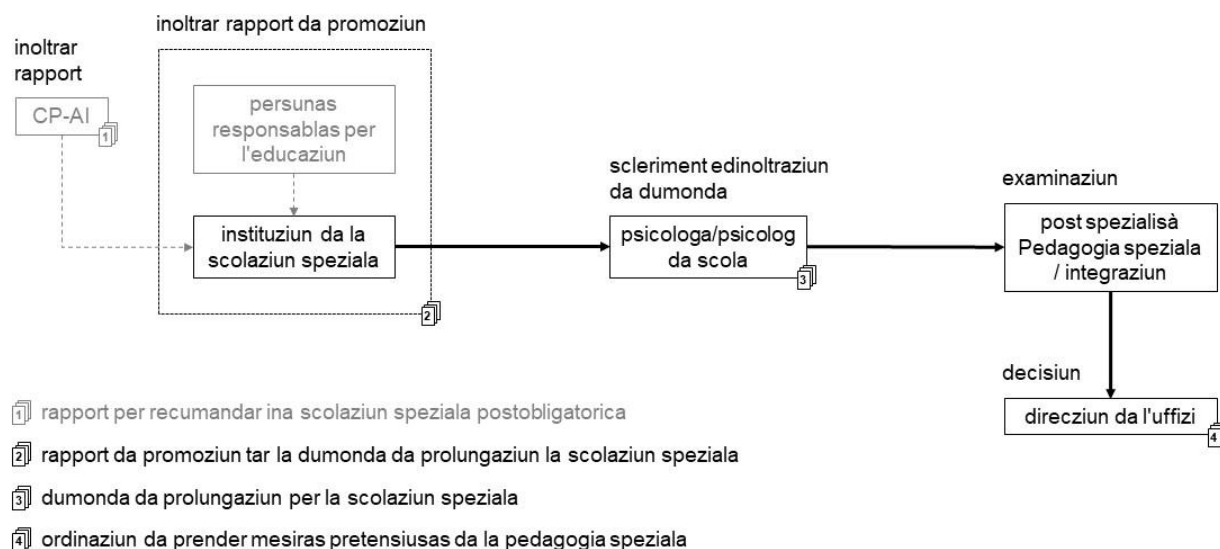
In'eventuala prolungaziun da la scolaziun speziala sto vegnir elavurada l'atun, per che tut las persunas partecipadas hajan temp avunda da sa preparar per la nova situaziun, sche la prolungaziun vegn refusada.

En cas da dumondas da prolungaziun scrivan las Instituziuns da la scolaziun speziala in rapport da promoziun che descriva il basegn da promoziun actual sco er las novas finamiras da promoziun e da svilup e quellas cuntanschidas e recumonda – resguardond ils facturs da context – il concept da realisaziun futur. L'Instituziun da la scolaziun speziala controllascha regularmain la necessitad d'adattar la furma da la scolaziun speziala resp. la pussaivladad da reintegrar la scolaziun speziala separativa en l'integrativa u da la scolaziun speziala en la scola regulara e planisescha questa reintegraziun consultond il Servetsch psicologic da scola. L'examinaziun da la reintegraziun sto vegnir preschentada en il *Rapport da promoziun per dumandar da prolungar la scolaziun speziala* da l'instituziun sco er en la *Dumonda da prolungaziun da la scolaziun speziala* resp. en la *Dumonda per abolir la mesira durant ina disposiziun currenta* dal Servetsch psicologic da scola e motivada en la recumandaziun per resp. cunter ina reintegraziun.

Il *Rapport da promoziun tar la dumonda da prolungaziun da la scolaziun speziala* vegn inoltrà fin ils 31 da mars da l'onn da scola, en il qual scada l'ordinaziun, al Servetsch psicologic da scola. Il servetsch examinescha il rapport e prenda posiziun en il rom da la dumonda.

La dumonda, e sche necessari, ils documents complementars (p.ex. rapports d'ulteriurs posts specialisads, documents da nominaziun) vegnan tramess vinavant al post specialisà Pedagogia speziala / integraziun. Dumondas da prolungaziun ston mintgamai vegnir inoltradas fin il pli tard ils 31 da matg al post specialisà Pedagogia speziala / integraziun¹².

Illustraziun 3 Dumonda da prolungaziun per scolaziun speziala

3.2.4 Dumonda da prolungaziun suenter che l'obligaziun d'ir a scola è vegnida ademplida

Sch'il temp da scola obligatoric da scolaras e scolars da la scola speziala è ademplì, han ellas ed els la pussaivladad da frequentar ina scolaziun postobligatorica, sch'il basegn è cumprovà. En quests cas dumonda il Servetsch psicologic da scola da prolungar la scolaziun speziala.

Per scolaras e scolars da la scolaziun speziala pervia da cumportaments singulars po – tenor la pratica uffiziala – vegnir dumandà maximalmain in 10. onn da scola.

Per scolaras e scolars da la scolaziun speziala pervia d'in impediment che pon previsiblmain vegnir integrads en ina professiun, dentant che n'èn a la fin da la scolaziun speziala obligatorica anc betg abels da far la scolaziun, po – tenor la pratica uffiziala – vegnir dumandà in 10. e maximalmain in 11. onn da scola.

En connex cun scolaras e scolars che cuntanschan il 18. onn da vegliadetgna en il 2. semester dal 11. onn da scola, vegn permessa la scolaziun speziala suror il 18. onn da vegliadetgna fin la fin dal semester.

¹² En cas intscherts u spezialmain complex èsi impurtant che la psicologa u il psicolog da scola entria en contact uschè baud sco pussaivel cun la direcziun dal Servetsch psicologic da scola (dumonda spezialisada e psicologica) u cun il post specialisà Pedagogia speziala / integraziun (dumondas formalas e giuridicas).

Per las scholaras ed ils scolars da la scolaziun speziala pervia d'in impediment, per ils quals ina integraziun professiunala n'è betg pussaivla, po vegnir dumandada ina scolaziun speziala postobligatorica fin la fin dal mais, en il qual il 18. onn da vegliadetgna vegn ademplì. Uschia vegn surmuntà il temp fin la midada en ina instituziun da creschids.

Scholaras e scolars da la scolaziun speziala che han terminà il temp da scola obligatoric e per ils quals l'integraziun professiunala ha cumenzà, na pon betg pli returnar resp. entrar danovamain a la scolaziun speziala. Quai vala er per quellas scholaras e quels scolars da la scolaziun speziala che termineschan en il cas singul anticipadamain l'obligaziun d'ir a scola.

Ina scolaziun speziala postobligatorica per giuvenils che n'han cumprovà nagin basegn da scolaziun speziala fin l'adempliment da l'obligaziun d'ir a scola, è esclusa.

3.3. Terminaziun

Ina terminaziun anticipada da la scolaziun speziala resulta en connex cun ina reintegraziun en la scola regulara u en auters cas singuls (p.ex. partenza dal chantun, relaschada anticipada da l'obligaziun d'ir a scola).

3.3.1. *Terminaziun anticipada da la scolaziun speziala durant ina disposiziun currenta*

Da princip vala la scolaziun speziala sco terminada, cura che la durada da l'ordinaziun actuala va a fin. Durant la scolaziun speziala currenta controllescha l'Instituziun da la scolaziun speziala integrond il Servetsch psicologic da scola periodicamain, sch'il concept da realisaziun da la scolaziun speziala è adequat, sto vegnir adattà u sche la scolaziun speziala po vegnir terminada.

Il Servetsch psicologic da scola controllescha a temp, sche la mesira po vegnir terminada anticipadamain ed inoltrescha, sche necessari, ina *Dumonda per abolir la mesira durant ina disposiziun currenta* al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun. Il post spezialisà controllescha la dumonda ed iniziescha – en cas d'in giudicament positiv – l'aboliziun da la mesira ortopedagogica. Cun quai vala il dretg d'ina scolaziun speziala sco terminà en il cas singul.

3.3.2. *Relaschada anticipada da l'obligaziun d'ir a scola*

Per ina relaschada anticipada da l'obligaziun d'ir a scola en il rom da la scolaziun speziala è decisiv l'art. 13 al. 2 Lescha da scola, l'art. 10 Ordinaziun da scola sco er las directivas concernent la relaschada anticipada dals 7 da mars 2014.

Premissas centralas èn ina dumonda da las personas responsablas per l'educaziun per mauns da l'instituziun, la garanzia d'ina soluziun da cuntinuaziun correspudenta sco er l'adequatezza da la soluziun da colliaziun respectiva per il bainstar da la scolara resp. il scolar considerond il dretg resp. l'obligaziun da frequentar scola ed il basegn da scola speziala. L'integraziun dal Servetsch psicologic da scola tras l'Instituziun da la scolaziun speziala sto vegnir fatga a temp.

La dumonda da las personas responsablas per l'educaziun sto vegnir inoltrada a l'Instituziun da la scolaziun speziala, per realisar conform al senn da l'art. 3 al. 2 e 3 da la directiva menziunada, e quai il pli tard 1 mais avant il termin da la relaschada anticipada planisada.

Suenter avair consultà ulteriurs posts spezialisads (Servetsch psicologic da scola, cussegliaziun professiunala) e personas participadas (ev. curatella) inoltescha l'instituziun il *Rapport da promoziun tar la recumandaziun d'abolir la mesira durant ina disposiziun currenta* al Servetsch psicologic da scola. En cas d'ina scolaziun speziala integrativa po, en cas da basegn, vegnir consultà l'inspecturat da scola.

En cas d'ina decisiun positiva inoltescha il Servetsch psicologic da scola al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun ina *Dumonda per abolir la mesira durant ina disposiziun currenta* en enclegientscha cun tut las personas participadas (persunas responsablas per l'educaziun, ev. curatella ed ulteriurs posts spezialisads, purtader da la scola regulara) e cun la motivaziun spezialisada correspudenta per l'extrada anticipada da l'obligaziun d'ir a scola. En cas d'in giudicament positiv tras il post spezialisà vegn *L'aboliziun da la mesira da la pedagogia speziala* disponida tras l'uffizi.

Ina relaschada anticipada da l'obligaziun d'ir a scola en il rom da la scolaziun speziala vegn generalmain mo en dumonda en fitg paucs cas singuls motivads. Ella preschenta in pass definitiv ed irreversibel da la scola populara resp. da la scolaziun speziala en il sector stgalim secundar II. Perquai duai la decisiun vegnir considerata cun quità en il cas singul e betg vegnir prendida da levsenn.

4. Adattaziuns durant la scolaziun speziala currenta (midadas da la realisaziun)

4.1. Adattaziun da las resursas durant la scolaziun speziala integrativa currenta

Sch'ina adattaziun da las resursas è inditgada durant la scolaziun speziala integrativa currenta tenor la valitaziun da l'Instituziun da la scolaziun speziala, inoltescha quella in *Rapport da promoziun tar la recumandaziun d'adattar las resursas durant la disposiziun currenta* al Servetsch psicologic da scola. Quest servetsch controllescha l'adattaziun da la dimensiun da la promoziun ed inoltescha, sche necessari, ina correspudenta *Dumonda da midada per adattar las resursas durant la disposiziun currenta* al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun. Il post spezialisà controllescha la dumonda ed infurmescha cun ina comunicaziun

correspondenta al Servetsch psicologic da scola sco er l'Instituziun da la scolaziun speziala davart la decisiun.

4.2. Adattaziun da las finamiras da l'instrucziun

Sch'ina adattaziun da las finamiras da l'instrucziun è inditgada durant ina disposiziun currenta tenor la valitaziun da l'Instituziun da la scolaziun speziala, inoltrescha quella in *Rapport da promoziun tar la recumandaziun d'ina adattaziun da las finamiras da l'instrucziun durant la disposiziun currenta* al Servetsch psicologic da scola. Quest servetsch controllescha l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun ed inoltrescha, en cas da basegn, ina correspondenta *Dumonda da midada per adattar las finamiras da l'instrucziun durant la disposiziun currenta* al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun. Il post spezialisà controllescha la dumonda ed infurmescha cun ina comunicaziun correspondenta al Servetsch psicologic da scola sco er l'Instituziun da la scolaziun speziala davart la decisiun.

4.3. Deliberaziun da roms

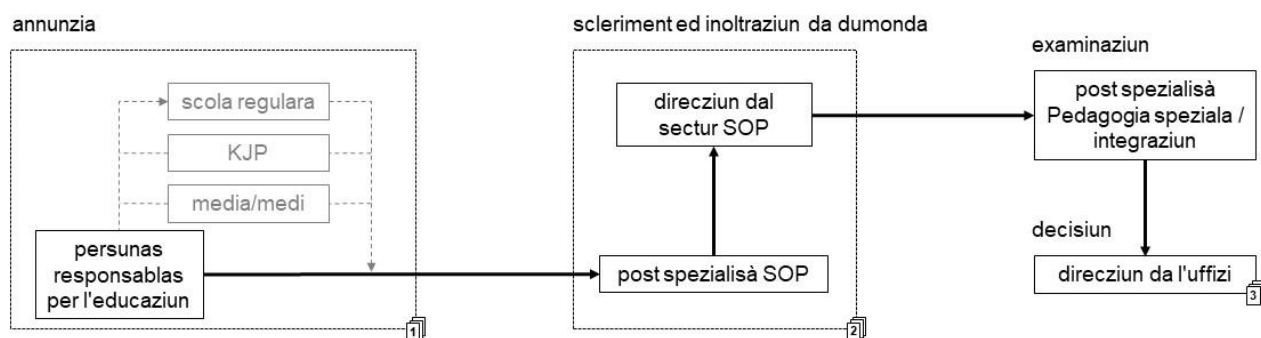
Sch'ina deliberaziun da roms è inditgada durant ina disposiziun currenta tenor la valitaziun da l'Instituziun da la scolaziun speziala, inoltrescha quella in *Rapport da promoziun tar la recumandaziun d'ina deliberaziun da roms durant la disposiziun currenta* al Servetsch psicologic da scola. Quest servetsch controllescha la deliberaziun da roms ed inoltrescha, en cas da basegn, ina *Dumonda da midada sin deliberaziun da roms durant la disposiziun currenta* al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun. Il post spezialisà controllescha la dumonda ed infurmescha cun ina comunicaziun correspondenta al Servetsch psicologic da scola sco er l'Instituziun da la scolaziun speziala davart la decisiun.

II. PART 2: Mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun

5. Mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun

Questas mesiras cumpiglian l'educaziun ortopedagogica prescolara, la logopedia en la vegliadetgna prescolara e la logopedia suenter ch'il temp da scola obligatoric è ademplì, l'audiopedagogia e las mesiras en cas da donns da la vesida. Il sulet post da scleriment e da dumonda per mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun è il Servetsch ortopedagogic dal Grischun. Il Servetsch ortopedagogic dal Grischun lavura cun l'intent da far ina diagnosa ed in scleriment per differentas mesiras, sche necessari, ensemen cun differentas personas spezialisadas, cun medias spezialistas e medis spezialists sco er cun ulteriurs posts spezialisads e consultescha en il cas singul expertisas estras.

Illustraziun 4 Dumondas per mesiras en cas d'ina grond basegn da promoziun

1) annunzia

2) emprima dumonda u dumonda da prolungaziun per mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun

3) ordinaziun da prender mesiras pretensiusas da la pedagogia speziala

5.1. Educaziun ortopedagogica prescolara

L'educaziun ortopedagogica prescolara è ina purschida che po vegnir applitgada a partir da la naschientscha fin l'entrada efectiva en la scola populara. Questa mesira ordaifer la scola sa drizza ad uffants cun in impediment, cun plirs impediments grevs, cun in retard dal svilup u cun ina periclitaziun dal svilup. Sch'ina scolara u in scolar da la scolina survegn ina scolaziun speziala integrativa u separativa, vegn per regla terminada l'educaziun ortopedagogica prescolara ch'era vegnida decretada e ch'è currenta. En il cas singul motivà po la mesira vegnir applitgada durant in temp limità, e quai parallelamain a la scolaziun speziala.

5.2. Logopedia en la vegliadetgna prescolara e suenter ch'il temp da scola obligatoric è ademplì

La logopedia sco mesira pretensiusa da la pedagogia speziala cumpiglia la logopedia en la vegliadetgna prescolara e la logopedia suenter ch'il temp da scola obligatoric è ademplì. La logopedia en la vegliadetgna prescolara è ina purschida che po vegnir applitgada a partir da la naschienscha fin l'entrada effectiva en scolina.

La logopedia suenter ch'il temp da scola obligatoric è ademplì è ina purschida che po vegnir applitgada a partir dal mument che l'obligaziun d'ir a scola è terminada resp. da l'extrada effectiva da la scola populara (scola regulara, scolaziun speziala) fin il mument ch'il 20. onn da vegliadetgna vegn cumplenì. La logopedia sa drizza ad uffants ed a giuvenils cun singularitads da lingua e da discurren, en la vusch sco er cun disturbis da tragutter e cun plirs impediments.

5.3. Audiopedagogia e mesiras en cas da donns da la vesida

L'audiopedagogia e las mesiras en cas da donns da la vesida èn purschidas che pon vegnir applitgadas davent da la naschienscha fin il 20. onn da vegliadetgna cumplenì. Las mesiras sa drizzan ad uffants en la vegliadetgna prescolara, a scholaras e scholars sco er a giuvenils cun in impediment d'udida resp. in impediment da la vesida u cun plirs impediments suenter ch'els han ademplì l'obligaziun d'ir a scola fin il 20. onn da vegliadetgna cumplenì.

6. Scleriment, dumonda e terminaziun da las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun

6.1. Scleriment

In scleriment per mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun pretenda en mintga cas in'annunzia tar il Servetsch ortopedagogic dal Grischun. Questa annunzia vegn fatga ubain directamain tras las personas responsablas per l'educaziun ubain tras posts spezialisads gia involvids cun il consentiment da las personas responsablas per l'educaziun.

Ils uffants annunziads vegnan tut tenor basegn sclerids dal Servetsch ortopedagogic dal Grischun en il sector dal svilup tempriva da l'uffanza, da la lingua, da l'udida u da la vesida. Il scleriment en il rom da l'audiopedagogia sco er la mesira en cas da donns da la vesida sa basan sin ina diagnosa che sto esser attestada tras in'expertisa d'in medi spezialist. En cas da basegn pon scleriments davart l'existenza d'in eventual impediment vegnir fatgs tras medias spezialistas u medis spezialistas u tras ulteriurs posts spezialisads.

Il Servetsch ortopedagogic dal Grischun giuditgescha sin basa da las datas da scleriment ch'el ha erui sez sco er, en cas da basegn, sin basa da la documentaziun ch'ils posts spezialisads han furni, sch'in dretg sin mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun exista u betg.

Sch'ils criteris èn ademplitds per las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun, giuditgeschan las personas spezialisadas dal Servetsch ortopedagogic dal Grischun ulteriurs aspects da l'abilitad da funcziunar da l'uffant, da la scolara u dal scolar resp. dal giuvenil. Ultra da quai vegni controllà, tge consequenzas che differents facturs dal context han sin l'andament da la furmaziun e dal svilup. A la «maisa radunda», a la quala sa participeschan er las personas responsablas per l'educaziun, vegni discutà davart (l'eventual) basegn da mesiras resguardond las purschidas e las pussaivladads da realisaziun. Da las infurmaziuns obtegnidas vegnan proponidas las finamiras da promoziun e da svilup che duain vegnir cuntanschidas ils proxims onns.

Sin questa basa fa il Servetsch ortopedagogic dal Grischun in'emprima dumonda respectiva u ina dumonda da prolungaziun correspudenta.

6.2. Dumonda

Las dumondas ston per regla vegnir inoltradas il pli tard 21 dis avant la mesira al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun. En cas da basegn vegnan agiuntads documents complementars (p.ex. rapports d'ulteriurs posts da servetsch, documents da nominaziun). Per dumondas formalas e giuridicas sto en cas spezialmain complex vegnir contactà uschè baud sco pussaivel il post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun.

6.2.1. Durada

Il Servetsch ortopedagogic dal Grischun dumonda las mesiras en cas d'in grond basegn da promoziun per regla per 2 onns. Sche l'educaziun ortopedagogica prescolara vegn dumandada parallelamain a la scolaziun speziala, è la durada maximala da la mesira 6 mais. Las mesiras audiopedagogias e las mesiras en cas da donns da la vesida vegnan dumandadas per regla per 3 onns. Sche questas mesiras na vegnan betg realisadas sco promoziun, mabain sulettamain sco cussegliaziun, pon quellas vegnir dumandadas per la durada da maximalmain 4 onns.

6.2.2. Emprima dumonda

La persona spezialisada dal Servetsch ortopedagogic dal Grischun che sclerescha la chausa trametta vinavant in'emprima dumonda a la direcziun dal sector correspudent, la quala inoltrescha la dumonda – en cas d'in giudicament positiv – al post spezialisà Pedagogia speziala

/ integraziun. L'emprima dumonda descriva aspects da l'abiltad da funcziunar, il basegn da promoziun actual sco er las finamiras da promoziun e da svilup per la durada dumandada da la mesira e recumonda resguardond ils facturs da context il futur concept da realisaziun.

6.2.3. Dumonda da prolungaziun

La persuna spezialisada ch'è incumbensada da realisar quai trametta vinavant ina dumonda da prolungaziun a la direcziun dal sector correspondent, la quala inoltrescha la dumonda – en cas d'in giudicament positiv – al post spezialisà Pedagogia speziala / integraziun. La dumonda da prolungaziun descriva ils aspects da l'abiltad da funcziunar, il basegn da promoziun actual sco er las novas finamiras da promoziun e da svilup e quellas cuntanschidas e recumonda resguardond ils facturs dal context il futur concept da realisaziun.

6.3. Terminaziun

Da princip vala la mesira sco terminada, cura che la durada da l'ordinaziun actuala va a fin. En cas d'ina terminaziun anticipada da la mesira inoltrescha il Servetsch ortopedagogic dal Grischun a l'uffizi in *Rapport per abolir la mesira en cas d'in grond basegn da promoziun*. Qua tras vala la mesira sco terminada.

III. AGIUNTA

1. Dimensiun da la promoziun scolaziun speziala integrativa en cas da cumbinaziuns

Dumber da dis da la scolaziun speziala integrativa	Basegn mesaun	Grond basegn	Fitg grond basegn
0,5 dis	1 lecziun ortopedagogia da scola	2 lecziuns ortopedagogia da scola	2 lecziuns ortopedagogia da scola
1 di	2 lecziuns ortopedagogia da scola	3 lecziuns ortopedagogia da scola	3 lecziuns ortopedagogia da scola
1,5 dis	3 lecziuns ortopedagogia da scola	4 lecziuns ortopedagogia da scola	4 lecziuns ortopedagogia da scola
2 dis	4 lecziuns ortopedagogia da scola	5 lecziuns ortopedagogia da scola	6 lecziuns ortopedagogia da scola
2,5 dis	5 lecziuns ortopedagogia da scola	6 lecziuns ortopedagogia da scola	7 lecziuns ortopedagogia da scola
3 dis	6 lecziuns ortopedagogia da scola	7 lecziuns ortopedagogia da scola	8 lecziuns ortopedagogia da scola
3,5 dis	7 lecziuns ortopedagogia da scola	8 lecziuns ortopedagogia da scola	10 lecziuns ortopedagogia da scola
4 lecziuns ortopedagogia da scola	7 lecziuns ortopedagogia da scola	9 lecziuns ortopedagogia da scola	11 lecziuns ortopedagogia da scola
4,5 dis ¹³	8 lecziuns ortopedagogia da scola	10 lecziuns ortopedagogia da scola	12 lecziuns ortopedagogia da scola

2. Engaschament d'assistenzas da scola

a. Assistenza da scola

Incumbensas:

- Lavur cun la scolara u il scolar en la classa (instrucziun);
- Accumpagnament da la scolara u dal scolar sin la via da scola;
- Participaziun a champs da classa, excursiuns e.u.v.;
- Rapport e collavuraziun cun l'ortopedagoga da scola u l'ortopedagog da scola e/u cun la responsabla u il responsabel da l'Instituziun da la scolaziun speziala.

¹³ Ina scolaziun speziala integrativa durant 4,5 dis correspunda ad ina scolaziun speziala integrativa cumpletta (n'è pia betg in setting da scola cumbinà dapli).

Pretensiuns da scolaziun: naginas

Conversiun: 1 lecziun ortopedagogia da scola correspunda maximalmain a 2 uras d'assistenza da scola¹⁴.

b. Assistenza da scola cun incumbensas pli vastas

Incumbensas:

- Lavur cun la scolara u il scolar en la classa;
- Accompagnament da la scolara u dal scolar sin la via da scola;
- Participaziun a champs da classa, excursiuns e.u.v.;
- Rapport e collavuraziun cun l'ortopedagoga da scola u l'ortopedagog da scola e/u cun la responsabla u il responsabel da l'Instituziun da la scolaziun speziala;
- Preparaziun ed elavuraziun posteriura da l'instrucziun sco er collavuraziun per planisar la promoziun en cunvegrientscha cun la direcziun da la scola;
- Participaziun a discurs da geniturs ed a discurs davart la situaziun actuala sco er ad autras discussiuns ed ad auters inscuters en cunvegrientscha cun la direcziun da la scola.

Pretensiuns da scolaziun: Sche pussaivel diplom en il sector Furmaziun/fatgs socials.

Conversiun: 1 lecziun ortopedagogia da scola correspunda a maximalmain 2 uras d'assistenza da scola cun incumbensas pli vastas¹⁵.

c. Custs da las assistenzas da scola

Las assistenzas da scola vegnan pajadas ad uras tenor la regulaziun chantunala dals salaris. Sch'ina persuna d'instrucziun lavura sco assistenza da scola, na vegn ella betg pajada tenor la Lescha da scola, mabain tenor la tabella chantunala da salarisaziun. Per l'assistenza da scola vala ad in pensum da 100 % il temp da lavur regular da 2150 uras. Per in'assistenza da scola cun incumbensas pli vastas vala ad in pensum da 100 % il temp da lavur regular da 1720 uras, q.v.d. 80 % dal temp da lavur chantunal.¹⁶ 1 lecziun assistenza da scola correspunda ad 1 ura.

En connex cun l'engaschament d'assistenzas da scola na dastgan betg vegnir surpassads ils custs per il dumber maximal da lecziuns en l'ortopedagogia da scola dal stgalim dal basegn respectiv (limita da custs).

¹⁴ Las uras resultan sin basa dal rendaquint. En la pratica signifitga 1 ura assistenza da scola 1 lecziun.

¹⁵ Las uras resultan sin basa dal rendaquint. En la pratica signifitga 1 ura assistenza da scola 1 lecziun.

¹⁶ Classificaziun: Assistenza da scola 7–10, assistenza da scola cun incumbensas pli vastas 11–13.

d. Engaschament d'assistenza da scola enstagl d'ortopedagogia da scola (pervia da mancanza da persunal)

Dumber da lecziuns d'ortopedagogia da scola tenor basegn da promoziun	Dumber d'uras d'assistenza da scola cun incumbensas pli vastas (maximalmain)	Dumber d'uras d'assistenza da scola (maximalmain)
2	3	3
3	4	5
4	5	7
5	6	8
6	7	9
7	8	10
8	9	11
9	11	13
10	12	14
11	14	16
12	15	17

3. Adattaziuns da las finamiras da l'instrucziun durant la disposiziun currenta

Sche las finamiras da l'instrucziun ston vegnir adattadas durant la disposiziun currenta, vala il suandant:

- Princip: integraziun tempriva dal Servetsch psicologic da scola. En il cas singul po quel far scleriments tenor liber apprezzar. En cas d'intschertezzas u sche las personas participadas na pon betg sa curvegnir sto el vegnir consultà per dar cussegls e per eventualmain sclerir, tge mesiras che duain vegnir realisadas;
- Discurs cun las personas responsablas per l'educaziun e documentaziun en scrit dal consentiment cun la mesira (rapport da promoziun; eventualmain protocol da l'analisa da la situaziun);
- Inoltraziun d'in *Rapport da promoziun tar la recumandaziun d'ina adattaziun da las finamiras da l'instrucziun durant la disposiziun currenta* al Servetsch psicologic da scola;
- Examinaziun dal rapport da promoziun ed ev. inoltraziun d'ina *dumonda da midada per adattar las finamiras da l'instrucziun durant la disposiziun currenta* tras il Servetsch psicologic da scola al post specialisà Pedagogia speziala / integraziun;
- Examinaziun da l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun tras il post specialisà Pedagogia speziala / integraziun e comunicaziun da la decisiun al Servetsch psicologic da scola ed a l'Instituziun da la scolaziun speziala;
- Il mument che la scolaziun speziala vegn prolungada, vegn l'adattaziun da las finamiras da l'instrucziun giuditgada da nov ensemen cun il Servetsch psicologic da scola ed integrada, sch'il basegn avess dad exister vinavant, en la dumonda da prolungaziun.

4. Deliberaziun da roms durant la disposiziun currenta

Sche la scolara u il scolar sto vegnir dispensà durant la disposiziun currenta per l'emprima giada d'in rom u da nov supplementarmain d'ulteriurs roms, vala il suandant:

- Princip: integraziun tempriva dal Servetsch psicologic da scola. En il cas singul po quel far scleriments tenor liber apprezzar. En cas d'intschertezzas u sche las personas participadas na pon betg sa curvegnir sto el vegnir consultà per dar cussegls e per eventualmain sclerir, tge mesiras che duain vegnir realisadas;
- Discurs cun las personas responsablas per l'educaziun e documentaziun en scrit dal consentiment cun la mesira (rapport da promoziun; eventualmain protocol da l'analisa da la situaziun);
- Inoltraziun d'in rapport da promoziun tar la recumandaziun d'ina deliberaziun da roms durant la disposiziun currenta al Servetsch psicologic da scola;

- Examinaziun dal rapport da promoziun ed ev. inoltraziun d'ina dumonda da midada per deliberar da roms durant la disposiziun currenta tras il Servetsch psicologic da scola al post specialisà Pedagogia speziala / integraziun;
- Examinaziun da la deliberaziun da roms tras il post specialisà Pedagogia speziala / integraziun e comunicaziun da la decisiun al Servetsch psicologic da scola ed a l'Instituziun da la scolaziun speziala;
- Il mument che la scolaziun speziala sto vegnir prolungada, vegn la deliberaziun da roms giuditgada da nov ensemen cun il Servetsch psicologic da scola ed integrada, sch'il basegn avess dad exister vinavant, en la dumonda da prolungaziun.

5. Process scolaziun speziala postobligatorica

Tabella davart l'andament temporal da la collavuraziun da las Instituziuns da la scolaziun speziala cun la Cussegliazion professiunala da l'assicuranza d'invaliditad dal Grischun (CP-AI) e cun il Servetsch psicologic da scola

Pass	Post cumpetent	Incumbensas	Termin	Onn da scola
1	Instituziun da la scolaziun speziala	<i>Scolaziun speziala integrativa:</i> organisar ed inoltrar l'annunzia d'invaliditad a la AI	15 d'october	7.
2	Instituziun da la scolaziun speziala	<i>Scolaziun speziala separativa:</i> organisar ed inoltrar l'annunzia d'invaliditad a la AI	15 da december	8.
3	CP-AI cun l'Instituziun da la scolaziun speziala	<i>Scolaziun speziala separativa (sectur impediment):</i> decisiun davart ina pussaivla integraziun resp. davart il scleriment preliminar necessari. <i>Sche l'integrabilitad n'è BETG dada:</i> L'Instituziun da la scolaziun speziala constatescha quai en il rapport da promoziun e cuntinuescha cun il pass 6.	30 da november	9.

4	Instituziun da la scolaziun speziala	<p><i>Sch'igl è probabel ch'ina integraziun reussescha, dentant l'abiltad da far ina scolaziun manca anc:</i></p> <p>Inoltrar las dumondas da scleriment respectivas ed ils rapports da promoziun actuals a la CP-AI:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dumonda da sclerir l'integrabilitad en ina professiun tras il post da la AI dal chantun Grischun (sch'igl è probabel ch'ina integraziun reussescha) – Rapport per recumandar in scleriment per la scolaziun speziala en il sectur postobligatoric – Rapport da promoziun da l'Instituziun da la scolaziun speziala <p>Sche l'integrabilitad n'è BETG dada: vinavant cun il pass 6.</p>	15 da december	9.
5	CP-AI	Scleriment ed, en cas da basegn, transmissiun dal <i>Rapport per recumandar in scleriment per ina scolaziun speziala en il sectur postobligatoric</i> cun recumandaziun a l'instituziun	15 da favrer	9.
6	Instituziun da la scolaziun speziala	Trametter vinavant tut ils documents al post regiunal dal Servetsch psicologic da scola	1. da mars	9.
7	Post regiunal dal Servetsch psicologic da scola	Scleriment ed, en cas da basegn, trametter vinavant la dumonda da <i>prolungaziun per scolaziun speziala</i> al post specialisà Pedagogia speziala / integraziun	31 da matg	9.
8	Uffizi per la scola populara ed il sport	Examinaziun da la dumonda da <i>prolungaziun</i> tras il post specialisà Pedagogia speziala / integraziun ed, en cas da basegn, relasch da l'ordinaziun da frequentar ina scolaziun speziala tras l'uffizi	31 da fanadur	9.